

فی ۳۰ محرم سنه ۱۳۲۷ و فی ۹ شباط سنه ۱۳۲۴

جمعیت علمیه اسلامیہ نیک ناشر افکاریدر

مدیر مسئول :

محمد فیلین

سر محرر :

فاتح مجیز درسہ املرندن

مصطفی صبری

صاحب امتیاز :

فاتح مجیز درسہ املرندن

شہری احمد افندی

مندرجات

اسلامیتلہ مدنیت جدیدہ برائے بیلیری .. کوچک حمدی	عمدۃ الایقان م . محمد علی
اساس تربیہ ابن الامین احمد توفیق	فران ماحونلق
سیاست شرعیہ ابن حازم فرید	قایدہ نیک تبدلندہ تأثیری اولان بعض اسباب مهمہ
تاریخ اسلام صحائفندن طاهر المولوی	جواب بحق
قوة تشریعیہ مصطفی صبری	

نسخہ سی ۵۰ پارہ در

آبونه اجرتی (پوستہ اجرتیہ برابر)

ممالک اجنبیہ ایچون :

۱۸ فرانک

» ۹,۵

ولایات ایچون :

۸۵ غروش

» ۴۵

استانبول ایچون :

برسنہ لک ۷۵ غروش

القی آبلنی ۴۰ »

درج ایدلمیان اوراق اعادہ اولتماز

قارئین مزہ :

اکثر مقالاتہ ایات کریمہ و احادیث نبویہ درج ایدلمش بولندینی نظر اعتبارہ آلتہرق رعایتسز لکندہ بولندلامسی
رجا اولوزور .

درسمادت

بکر افندی مطبعہ سی - وزیرخان

جناب حق فکر واملی خیره مطوف بولسانلری
مظهر توفیقات ، شر و شیطنتله مالوف اولانلری ددوچار
هزیمت و عقوبات بیورسون .

ابن الایمن
احمد توفیق

سیاست شرعیہ

۱۲۲

ذمتک تعربی — و ذمتہ وقوع بولان اعتراض — مبدأ
حریت — اہلیت واقسامی — عقلک تعربی واقسامی —
عقل نظری و عملی — عقل هیولانی — عقل بالمشک —
عقل بالفعل — عقل مستفاد — عوارض سماویہ — عوارض
مکتسبہ

شوسر لوحہ آلتندہ یازمقصدہ بولدینگ متسالہ لردن
مقصدہ؛ شرق حقوقی، غرب فکریلہ پرورده اوله رق
کتیخاۃ شرقدن حصہ مذ فوضات اولہ میان سطحی
بینانہ کوسترمک و شریعت اسلامیه نیک وضع ایستدیک
قواعد عدالتی انظار عامیه وضع ایتمکدر .

بلا پروا دیہ بیلورمک بزرغبک صنایع و تجارتی،
زراعتی کسندمزہ سرمایہ ترقی عدایدرز، فقط هیچ
برزمان غربک قواعد حقوقیه سی بزه بردرس ترقی
ویردمز .

بزم حقوقی بک واسع، بک مکملدر. لکن نه چارده
شرق فوضات عرفانیله تنویر اذهان ایستدیکربنی
صره سی دوشدیکه یازان اقدام محرری علی کمال بیلہ
غرب غرب دیہ باغیرمقدن مع الأسف کندیلربی الله -
میورلر. مرحوم شیخ عبدکئی متأخرین علمائک رحله
تدریسی اوکندہ بولان بوکئی ذوات فریاد مالک کارانه لرینه
ناصل تأسف ایتمه لم؟ دوغریسی یا بن علی کال بک فاضل
مرحومدن تفسیر او فودق لرینی بعض مقالہ لرینه نظراً
استبداد ایدیوروم . بولردن بضیلری تنویر مدعا

و مناسبلری ندرکیه دوشمر. بوکیلردن او قوم نه خیر
امید ایدہ بیایر. فسبحان الله .

ینه برطافم کیسه لرده تسویلات شیطانیه قاپایر.
ضرورتی، ایشلرینک مکوسیدی وسیله ایدوب عشرته
مبتلا اولور . یاسوقاقلرده یامبخانه لرده یو اولانوب
قالیر. یاخود اوینه قپانیر قابوسنی قپانیر. ایچر. ایچدیکه
حرارتلنوب چولوغنی چوجننی حاشلار. هم کندی
بانار هم عائسی افرادنی یاقار. اولادینه بالذات سو
مثال اولور فالقلره آلدیدرر.

ینه برطافم خاق دها وار اکثریت عظیمه نی تشکیل
ایدرلرکه روستایلردر. بوزوالیلر شو عالمده هرشیدن
— برمحرومیت کلیه ایلہ — بی نصیبدر. فقر و ضرورت
صوک درجده مستولیدر . خانہ لری انسانره مخصوص
مساکنه بکندمز. ییه جکاری کییه جکاری ده اویلدر .
معارفک اسمی بیلہ ایشیدلماشدرد. مفرط بر ضرورت
وجہالت دوام ایدر . انسانیتہ دکل بهیمیتہ تعلقه حکم
اولنه بیلہ جک برمیشت سفیلانہ حکم سورر .

ایشته بونلر — طبقات حیاتیزدن برر لوحه درکه
منابع اصلیه سندن آیرلمشدر. دها نه قدر طبقات واردرکه
اجمالی ممکن اوله ماز . شواحوال اصانه ارجاع اولتقی .
محو و اثبات ایلہ آردلری تألیف ایدلک الزمدر . بوده
هرشیدن اول تربیۃ دینیہ و ملیتک — من الباب الی
الخراب — کافۃ طبقات ناس آرسندہ تاقین و تقویہ سی
وسائلی استحضارده متوققدر . اووسائل ایسه خصو -
صیت اعتباریلہ عائله لک، عمومیت و کلیت اعتباریلہ اولبای
امورک . امنای امتک سعی واقدا منہ ملتقدر .

تدبیر لزوم و احتیاجه کوره اتخاذ اولور . اصل
هنر و احتیاج و لزومک اهنی مهمندن عاجانی. آچاندن
تفریق و تمیز ایدہ بیامکدر .

شو تفریق و تمیز ایچوندہ بر نظر احاطه و تمیق
ایسترکه صواب فرض ایدیلان خطا اولسون . خیر
بیلنان شر حقیقه مسون .

مہ، اومدرکہ وجود انسانہ توالی ازمان الہ نشوئما بولہ جنی
واعضای بدنہ نیک تکملی مرور زمانہ وابستہ بولندینی
مستغنی عرض ویبایندر .

تکملات بدنہ نیک ہرشدہ دخلی اولدینی کجی ما۔
ملات وعقوبادہ ، تطبیق قوانندہ دخی یک بیوک مدخلی
واردر . مثلاً قانون اون بشیاشنی اکیل ایتش برشخصک
ایقاع ایدہ چکی افسال الہ هنوز اون اوج اوندرت
یاشلرنده بولان برصینک فلی حقتند باشقہ باشقہ امالہ
ایدر . ذاکا انسان بیودکجہ فکر ومحاکمہ سی ، عقل واذ۔
غانی دخی ترقی ایدر . بوسیہ بناء درکہ ہر دولت محکوم
علیک اہلیتی دائماً نظر اعتبارہ آلمشدر . بناء علیہ محکوم
علیک مکف اولمی یعنی فملہ خطاب تملق ایتسی لازمدر .
بزم حکمت حقو قزده اہلیت؛ وجوب وادا اولق
اوزرہ ایکیہ اقسسام ایدر . افراد بشریدن ہر برینک
لہ وعلینہ واجب اولان حقو قہ صلاحیتی قیام ذمت اوزرینہ
مبیدر . یعنی اہلیت وجوب ذمتدنصرکہ ثابت اولورکہ
بوصورندہ اہلیت ، محل وجویدن عبارتدر .

فلاسفہ اسلامیدن بخیلیری ذمتی مختراعت فقہادن
عد ایتک کجی اسائہ ابدہ بولنشرلر ايسہدہ بوادعا
واہیلری شایان قبول اولوب مرددردر .

زیرا ذمت ، افتاً عہد مہناسنہ اولوب شرعاً دخی
انسانک لہوعلینہ اولان شیہ مالکیتی وصفندن عبارتدر .
جناب حق انسانی محل امانت اولارق خلق بیوردیغندن
عقل وذمت الہ کندیلرینی تکریم ایلمشدر . ایشہ انسانلر
بخشایش الہ اولان شوابکی مرتبہ لہ وعلیندہ واجب
اولان حقو قہ اہل اولور .

ہر آن صحائف مطلوبہ بتون دہدہ سلیہ شمشہ سلیہ
عکس انداز اجلال اولان صدای حریتسک مبدای یوم
میناقدر . «الست بر بکم» خطاب جلیلدر .

چونکہ بین الدول وقوع بولان مساهدات ویاخود
افراد بیندہ منقہ مقاولات طرفین عاقبتہ ناصل برطافم

ضمتندہ شمسک غریبہ غروبنی بیسلہ سوبایمکدن
چکنہ ورلرندہ محل طلوعک شرق اولدینتی اونودیورلر .
ہان ہر عافادہ حتی اللہ عادی برقوقفرانسدہ بیلہ صدای
غرب عیوقہ چنار یاور شرق ہر درلو مرتدن تازی
کوستریلیور . محاکمہ منتصفانہ یوردیلور . بویلہ چی اولمی؟
صرف دور استبدادک سبہ مالی نتیجہ سی اولارق
آثار جنینک تحری ایدلہ می بر نتیجہ ايسہدہ عجبا
بر صاحب انصاف تصور اولنور مہکہ بوقضائزی شرقہ
عطف ایتسون؟ کرجہ بوزم ایچون بر شہبہ ايسہدہ
بتون بونواقص شرقہ دکل استبدادہ معطوفدر . دائماً
سویلیورم سوبیلہ حکم . کتبخانہ شرق تحری ایدلسہ
اوحزینہ عرفاندہ کی کوزلاکی ظاہرہ اخراج ایدلسہ
ہیچ اومانازہ آثار اسلامیدن عقوبتہ متعلق مدونات
شرق تدقی اولنسدہ سوبہ عرفانزہ محیطمزہ کورہ
جزا قانونتہ اولسون شرقہ مخصوص بر لباس نوین اکسا
ایتسہ نہ اولور؟ بشر قلیلر ایچون پوآز شرفیدر؟
فرانسزلرک حقوق جزائیہلرینی عامسانہ برصورتدہ
لسانزہ نقل الہ تجدد پسندان ملتدن کچمنک سوداسندہ
بولنان دھا طوغریسی حمای حرص وشہرتہ مبتلا اولان
نظریات جزائیہ مترجملرینک آتارینک ہیچ برنقلہ سندہ
قطبیت کوردہ میوزر . اوت! ہیچ برچہندہ شوائب
ترددن سالم بر نظریہ فکریہ یوردیدہ میوزر . نتہ کیم
شوساسلہ مقالادہ صرہ سی کلانکجہ دائماً سویلیورم .
مثلاً مسئولیت جزائیہ نیک مبدای زردن باشلایہ جنی
اوروبا حقو قیوتی درلو درلو مطالعاتہ نظریات بی سردہ
سوق ایتش نتیجہ بنہ فکر لرنده بر قناعت ، مطالعات لرنده
بر جدیت کوریلہ میرلک اختلاف ایچزدہ بوغولمش قالمش
مسئلہ حقباہ توضیح ایدیلہ مہ مشدر .

بزم شرق حقوق ايسہ مسئلہ نی یک کوزل حل ایدر .
آنک ایچون بوبادہ کی نظریاتلہ اسباب منافقتی بیان وقانون
جزائک بیاناتی برنظر تنقیدی الہ یازمق ایستایورم .

ضمن بنيهي حسيه اهليت ادا اختيارندن اولمديندن محكوم عليه اوله ماز . چونكه حكم و جواب يوقدر . بناء عليه صوم صلاة كي عبادات بدنيه زكاة كي عبادات ماليه و هر ايكي عبادت كن مزج و تلفيقندن عبارت اولان حج كي فريضة شرعيه . حدود . قداص كي عقوبات صبي حقتده جاري اوله ماز . عقوبات بالفءل مؤاخذه دن عبارت اولمغه صبيده حكم و جوابك اندامنه مبنی اجزاسی لازمكمز .

المافقہ قريب . مالك و يركوسك اعطاسي كي بعض حقوق واردركه بونلر صبي لازم كلير . اهليت ادا ايكيه انقسام ايدر . بری اهليت قاصره ديكری اهليت كامله در . بونلردن هرايكيسيدده قدرت عتايه ايله ثابت اولور . يعنی اهليت قاصره عقل قاصره . اهليت كامله ايسه عقل كامل ايله تبين ايدر .

عقل قاصره . صبي و متهوك عقليدر . عقل كامل ايسه بالغ اولانلرك عقليدر . عقل قاصر اربان ايجون نفع محض اولان بعض حقوق عباد مثلاً هبني قبول جائزدر . وليسك اذن شرط دكلدر . حتی ولسي اذن و پرسه بيله صبي هبني قبول ايده بيلور . چونكه حقتده نفع محضدر . اما صبي مالي هبه ايده من . زيرا حقتده ضرر محضدر . ضرر ايله نفع بيننده متاثر اولان عقودانده ايسه مثلاً بيع كي ولسيك اذنيه جائزدر . چونكه ولسيك اذن انضمام ايتكمه ظاهراً احتمال مغررت منافع ارلور .

•••

عقل حقتده فلاسفه اسلاميه پيشنده بر جوق اختلاف موجود اولوب حتى بضيلري عقلی حجاب حقدن ابتدا صادر اولان شيدر ديهرك بر حديث شريفه تنوير مدعا ايتشملر ايسه ده دعواي واقعه لري مقدسات فاسده و دلائل و هميه مبتني اولمغه شايدان حجاج عبدالوئور . بز بوابدكي مناقشات عالماني اربابنه ترك ايله ديرزكه . عقل . نفس

حقوق بخش ايدرسه عهد و مشاوقه دخی جناب حق افراد بشريه بر طاقم حقوق اعطاي بيورمشدركه اوده . حق عصمت . حق حریت و حق مالكندر . دينك اولوبوزكه بز حريته مبدأ خلقتده مالك ايدك . قهر اولسون مستبدلركه طرف الهيدن نتيجه ماعده ارلهق بخش ايديلان حق حریتی غضب ايله يرينه بر هيكلي استبداد ركز ايتش ايديلر . مادامكه بدايسته بيسله حقوق و اعمال بشريه موجوددر . ذمته واردر .

واقا مقام اعتراضده دينه بياوركه . انسانده عقل واردر . بوسايده له و عايينه اولان شيلري بيله چكندن و جواب حكمده ذمه نه لزوم واردر ؟ جواباً ديرزكه ذمه ينه لزوم واردر . زيرا عقل مجرد فهم خطاب ايجون اولوب و جواب ايسه وصف اوزرينه ميبديركه اوكلده ذمت تسبه اولنور . حتى بالفرض حيواناتده عقل ادعا ايدلسه عايينه ولهنه اولان شيلرده اهلي ثابت اوله ماز . چونكه ذمت يوقدر .

ذمت بعدالولاده اولديني كي قبل الولاده دخی موجوددر . مثلاً حامله برقادينك قارنده بولنان چو چنه وصيت اوله جني كي جنين ميراثه دخی نائل اولور . شو قدركه جنين . عايينه اولان شيلرده ذمتي قبول ايتز . مثلاً ولي . جنين ايجون بر شي اشترا ايدرسه متني اعطا چينه لازمكمز . اما ولادتندن صكره له و عايينه حقوق واجب اولور . چونكه بالذات كسب استقلال ايتمشدر . بوسورتده ذهنه متبادر ايدركه برصي ايتاع جنابت ايده چك اولورسه آرتق مسئوليت جزائيه ترتب ايتقي ؟ خير ! زيرا اهليت و جواب موجود ايسه ده . بوقم اهليت بالذات مقصود اولوب بلكه اصل مقصود اولان اهليت و جوابك حكميدركه اوده ادای وجوب پدي يعنی كديسندن صادر اوله حق افاله صلاحيتدار اولمليدر . حالوكده خير .

مرض . موت کبی شیلر اولوب عوارض مکنسبہ ایسه
هذل . سفه . سفر ، اکراه ، سکر کبی خصوصاً اندر .
ایسته بورایه قدر سرد ایلدیکمز نظریات حقوقی
بحث ایده حکم اسباب معافیتہ تمامیلہ تطبیق ایده حکم .
[ماعدی وار]

محکمہ تمیز جزا دائره سی ضبط کتبه سندن

ابن حازم : فرید

« تاریخ اسلام صحائفندن »

— ۵ —

بشیرالملک قطعہ حجازیه ده کیفیت انشاری و حجازیونک
قبل الاسلام بعض عادات جاهلیه سی

ارباب تاریخ . قوم نجیب عربی : بآئده ، عربیه ،
مستعربه . مستعربه نامیلرله درت طبقه آیریور .
عرب بآئده : عاد ، ثمود ، عمالقه ، طسم ،
جدیس . امیم ، جرهم اولی حضرت موت اسمیلرله
یک اسکی زمانلرده یاشامش و اکثری خباب حقه عاصی
اولدولرندن قهرالکسیه اوغرامش قبائلدرکه عصر لرینک
اوزاقانندن حال و شانلرینه دائر مهلومات مکمله یوق
کیدر . دینه ییلرکه بونلرک احوالندن اخلافه انجیق بر
عبرت مؤثره قالمش ر .

عرب عربیه : (عرب عرباده ذبیر ایدیلیر) اولاد
سعادین (قحطان بن عامر) ک نسلندن ظهور ایدن
عراق طرفلرندن یته هجرت ایلین قبائلدرکه اوراده
تشکیل ایتدیکری (حمیدیه دوائی) عصر ساداته قدر
پایدار اوله ییلمشدر .

عرب مستعربه : جن کریم نبوی حضرت اسماعیل
علیه السلامک (جرهم ثانیه) رئیس (مضاض بن
عمرو) ک کریمه سیله تزوجندن حصوله کلن قبائلدرکه
اهالی حجازیه ، خصوصاً قریش قومی بونلردنر .

ایچون بر قوتدرکه آنکله علوم و معارف اکتساب
اولور . و جوهر عئلدن طلوع ایدن سبیلہ نفسده
اشایه قابلیت رونما اولور .

عقل : هیولانی . عقل بالملکه . عقل بالفعل . عقل
مستفاد اولوق اوزره درده تقسیم ایدرلر . اصل « مناط
تکلیف » عقل بالملکه مرتبه سی بولندیدن انسان
او مرتبهیه قدم ناده اولمله تحت مکلفیتہ کیرمش اولور .
نفس انسانی ایچون مبدأ ادراک و افعال اولوق
اوزره ایکی قوت واردرکه . برنجینسه مافوقدن تأثر
اعتباریلہ حد ذاتہ مستکمل اولمله (عقل نظری)
دنیلوب ایکنجینسه دخی کسانده موضوع بر تأثیر بولن
اعتباریلہ تکامل ایتدیکندن « عقل عمل » تسمیه
ایدیلور . بناءً علیه مبدأ فلترتده نفس انسانیه علومدن
خالی ایسه ده علمه استمدادی بولنسی حسابله اوصره .
دهک عقول بشریه « عقل هیولانی » دیورلر . بر
جو جنک کتابته استمدادی کی .

بو دوردن صکره ادراک ضروریات و حصول
نظریات ایچون استمداد باشلازکه بوکا « عقل بالملکه »
دینور . چونکه ملکه انتقال حاصل اولمشدر . جاهل
بر آدمک تحصیل مافوقه استمدادی کی .

بوندن صکره نظریات مذکورہ نک آرزو ایدلدیکی
زمان کسب جدیده حاجت قالمسزین دائمی بر قوت
حاصل اولورکه بود « عقل بالفعل » دینور . کتابته مقتدر
بر آدمک بازی یازمامسی فقط آرزو ایتدیکی زمان
یازده ییلمسی کی . اما نظریات حاضره مشاهده اولنور
ایسه بوکا « عقل مستفاد » تمیز اولنور . بالملک یازی
یازان آدم کی .

فقط مناط تکلیف عقل بالملکه مرتبه سیدر .

اهلیت بشریه عارض اولان شیلرده یاساوی یاخو
مکنسبدر . حکمت حقوق اسلامیه ده عوارض سماویه ؛
صدات ، حجت ، عته ، نسیان ، نوم ، اغماء ، حبض ،